

Een gezamenlijke **itembank** van de **SPH-opleidingen**

□ Maaïke van den Herik en Dineke Behrend

Het Landelijk OpleidingsOverleg van alle Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH) opleidingen besloot in april 2013 om twee gezamenlijke meerkeuzetoetsen te gaan ontwikkelen. Hiermee gaven de SPH-opleidingen invulling aan het advies van de commissie Bruijn uit 2012. In dit artikel wordt de werkwijze en overwegingen van dit project besproken. Daarnaast wordt in gegaan op vragen als: Is dit een wenselijke ontwikkeling? Beperkt het de autonomie van opleidingen? Wat levert het op?

Aanleiding

De kwaliteit van toetsing in het hbo is de afgelopen jaren een veel besproken thema. Dat komt onder andere tot uiting in het rapport 'Vreemde ogen dwingen' van de commissie Bruijn uit 2012. De aanleiding voor het oprichten van deze commissie was de kwestie rond de kwaliteit van de diploma's bij hogeschool InHolland. Binnen hogescholen zijn examencommissies ingesteld om de kwaliteit van de toetsen te borgen. Zowel intern als extern is er dus aandacht voor de kwaliteit van toetsen in het hbo. Hbo-instellingen en de Vereniging Hogescholen zijn op zoek gegaan naar een antwoord op de maatschappelijke en politieke druk op de kwaliteit van toetsen. Een voorbeeld van gezamenlijk toetsen is het project '10voordeleraar' (zie <https://www.10voordeleraar.nl/>). Via dit project wordt de kennisbasis van de schoolvakken landelijk vastgesteld en getoetst. Om een bredere invulling te geven aan de adviezen van de commissie Bruijn heeft de Vereniging van Hogescholen vijf projecten gesubsidieerd om daaraan vorm te geven (zie kader).

Pilots met betrekking tot gezamenlijk toetsen

In deze uitvoeringslijn worden twee typen pilots gestart. Ten eerste landelijk brede pilots, waarin alle opleidingen van een bepaald type deelnemen. Het gaat om:

- a. Facility management (penvoerder Haagse Hogeschool namens 8 hogescholen);
- b. Maritiem Officier (penvoerder NHL namens 4 hogescholen);
- c. SPH (penvoerder Hogeschool Windesheim namens 14 hogescholen);
- d. Verloskunde (penvoerder Hogeschool Zuyd namens twee hogescholen en een samenwerkingsverband van twee hogescholen);
- e. Verpleegkunde (penvoerder Hogeschool Rotterdam namens een 'kopgroep' van 8 van de 18 hogescholen die de opleiding Verpleegkunde aanbieden; de overige 10 opleidingen zijn betrokken en sluiten in een volgende fase aan).

Ten tweede hogeschoolpilots: iedere hogeschool participeert met tenminste twee andere hogescholen in een pilot gemeenschappelijk toetsen. Uit een inventarisatie blijkt dat naar aanleiding van 'Vreemde ogen dwingen' door hogescholen een groot aantal pilots en projecten op het gebied van externe validering is gestart. Daarvan hebben er 15 betrekking op gezamenlijk toetsen. Einddoel van deze pilots is de opstelling van een 'Handreiking gezamenlijk toetsen', op basis van de ervaringen die zijn opgedaan tijdens zowel de landelijk brede pilots als de hogeschoolpilots. Deze handreiking vormt dan weer het uitgangspunt voor de verdere uitrol van gemeenschappelijk toetsen.

Bron: Van Kwaliteit als Opdracht tot prestatieafspraken: Voortgangsrapportage 2013. Vereniging Hogescholen p. 11. Geraadpleegd 07-12-2014 op www.vereniginghogescholen.nl/...handreiking...file

Voor het maken van een gezamenlijke toets is essentieel dat de BoK is vastgelegd

Doelen en ambitie

Het project 'Gezamenlijk toetsen' SPH had als doel een gezamenlijke toetsmatrijs en toets te ontwikkelen voor de onderwerpen psychologie en methodisch handelen. Deze keuze is gemaakt nadat aan alle SPH-opleidingen was gevraagd welke thema's zij geschikt achtten voor een gezamenlijke toets. Vastgesteld werd dat het een meerkeuzetoets moest zijn en dat elke opleiding 25% van de totale toets zelf mocht invullen. De overige 75% van de toets moest dus gezamenlijk zijn. Tijdens het proces werd de ambitie 'een gezamenlijke toetsmatrijs en toets ontwikkelen' omgezet naar het ontwikkelen van een gezamenlijke itembank. De itembank moest bestaan uit minimaal 200 items, verdeeld over vier deelonderwerpen, waaruit alle opleiding toetsvragen kunnen halen voor de toets op hun eigen opleiding. De reden voor deze wijziging in ambitie was dat de te toetsen stof door de hogescholen in verschillende jaren op verschillende niveaus op verschillende tijdstippen werd aangeboden. Het invoeren van één gezamenlijke toets zou dan een te grote inbreuk op de curricula betekenen. Een neven doel van het project was deskundigheidsbevordering van docenten met betrekking tot het construeren van een meerkeuzetoets. De ervaring leert dat het construeren van een betrouwbare en valide meerkeuzetoets enorm moeilijk is. Het advies van de Expertgroep BKE/SKE (2013) erkent dat probleem en adviseert iedere examiner, die verantwoordelijk is voor het construeren van items en toetsen, binnen de hbo-instelling te trainen en zijn/haar deskundigheid te bevorderen. In dit project zijn bijna alle SPH-opleidingen betrokken waardoor de mogelijkheid ontstaat van en met elkaar te kunnen leren. Door de gezamenlijke aanpak ontstaat bovendien een gemeenschappelijke kennisbasis over de vastgestelde thema's en een kwalitatief goede toets.

Werkwijze

Door de projectleider was een projectgroep samengesteld bestaande uit een inhoudsdeskundige docent per thema per hogeschool en een toetsdeskundige. Uit deze projectgroep werd per thema een kerngroep van drie leden samengesteld. De kerngroep was verantwoordelijk voor het vaststellen van de toetsmatrijs en het zorgen voor inhoudelijk

passende vragen. Alle leden van de projectgroep volgden een toetstraining, waren verantwoordelijk voor het geven van input voor de toetsmatrijs en het aanleveren van een aantal toetsvragen. Om dit te realiseren was een tweetal bijeenkomsten georganiseerd waar deze punten geagendeerd werden. Om daadwerkelijk te komen tot kwalitatief goede toetsvragen zijn de toetsvragen getest tijdens een tentamenperiode bij verschillende opleidingen. Op basis van de informatie die dit opleverde zijn de vragen aangepast. Uiteraard vond vooraf ook een screening plaats op de kwaliteit van de toetsvragen.

Dilemma's

In het proces is de projectgroep tegen een aantal dilemma's aangelopen die we hierna bespreken onder de kopjes autonomie, gezamenlijke 'Body of Knowledge', fraude, het toetssysteem en de rol toetscommissie.

Autonomie

Bij de start van het project bleek duidelijk dat opleidingen vreesden voor het verliezen van hun autonomie: het afnemen van een gezamenlijke toets kan consequenties hebben voor de opbouw en de invulling van het curriculum van een opleiding. Ook biedt een gezamenlijke toets de mogelijkheid verschillende opleidingen met elkaar te vergelijken. Hierbij ontstaat een spanningsveld tussen wat landelijk is vastgelegd of verplicht is gesteld en de vrijheid van opleidingen. Belangrijk hierbij is dat de impact van één of twee gezamenlijke toetsen niet dusdanig groot is dat een opleiding zijn autonomie moet inleveren. De vrees is signaleerd, maar moet niet leidend worden in de keuzes die worden gemaakt.

Gezamenlijke 'Body of Knowledge'

Een ander dilemma dat naar voren kwam was het vaststellen van de kennis die moet worden getoetst. De handicap hierbij was dat de 'Body of Knowledge' (BoK) voor de SPH-opleidingen in grote lijnen is vastgelegd, maar nog niet specifiek genoeg is om een toetsmatrijs te maken. Voor het uitwerken van een curriculum is de BoK voldoende, maar voor het uitwerken van een gezamenlijke toets niet. De eerste bijeenkomst is daardoor grotendeels besteed aan het

Een nevendoeel van het project was deskundigheidsbevordering van docenten

bepalen van de BoK voor psychologie en methodiek. Het ontbreken van een eenduidige BoK was één van de redenen om te kiezen voor een itembank in plaats van een gezamenlijke toets.

Fraude

Een zorg bij het ontwikkelen van een gezamenlijke toets of itembank was het voorkomen van fraude. Doordat er gekozen is voor een itembank, bepaalt elke opleiding zelf wanneer en welke vragen zij uit de itembank halen. Van belang is dat de itembank uit voldoende toetsvragen bestaat, waardoor studenten niet weten welke vragen ze krijgen. Daarnaast moet de itembank regelmatig worden aangevuld met nieuwe vragen, zodat het fenomeen van de 'oude vraag' wordt voorkomen. Elke nieuwe toetsvraag gaat door veel handen. Iedere extra stap in het ontwikkelproces levert een hoger risico op. Fraude blijft een aandachtspunt, zoals bij alle toetsen van een opleiding. Eén van de docenten gaf als mogelijke oplossing: 'We ontwikkelen gewoon een itembank van 2000 vragen, dan is het niet zo erg als een student een paar vragen van te voren weet'.

Het toetsstelsel

Een uitdaging bij het gezamenlijk toetsen is het vinden van een systeem dat toegankelijk is voor alle hogescholen. Technisch is het zeker mogelijk een systeem te vinden voor de itembank. Het is vervolgens aan de opleiding van de verschillende hogescholen of zij het gekozen systeem willen en kunnen implementeren.

Rol toetscommissie

De taak van de toetscommissie, die in onze opleiding onder verantwoordelijkheid van de examencommissie werkt, wordt door een gezamenlijke itembank anders. Het screenen van deze individuele toets is niet meer noodzakelijk, maar blijft wel wenselijk. Uiteraard blijft de toetscommissie wel verantwoordelijk voor het borgen van de kwaliteit van de toetsing van de gehele opleiding. Het gevolg kan zijn dat individuele toetscommissies uitspraken gaan doen over de itembank. Er moet worden afgestemd wat met die uitspraken wordt gedaan.

Opbrengsten

Een belangrijke vraag is natuurlijk wat dit project tot nu toe heeft opgeleverd. Er zijn opbrengsten op docent- en opleidingsniveau. De discussies tussen collega's leverden inzichten op over toetskwaliteit en vakinhoud. Opvallend was dat docenten in staat bleken onderling elkaars toetsvragen kritisch te becomingentariëren. Dat deden zij aan de hand van do's en dont's bij meerkeuzevragen. Docenten gaven zelf aan dat het op deze manier kijken naar vragen erg zinvol was. 'Je blik wordt verruimd, zelf heb je een bepaalde manier van vragen stellen. Door uit te wisselen met collega's van andere hogescholen kom je weer op nieuwe ideeën'.

Op opleidingsniveau heeft dit project bijgedragen aan het ontwikkelen van een gemeenschappelijke kennisbasis. Bij psychologie zijn er in de toetsmatrijs onderwerpen vastgelegd waarbij iedereen aangaf dat een SPH'er die kennis moet bezitten. Bij methodiek was het ontwikkelen van een gezamenlijke kennisbasis ingewikkelder. Bij de verschillende opleidingen bleek de invulling van het vak methodiek of methodisch handelen verschillend te worden ingevuld, zowel qua inhoud als werkwijze. Hierdoor was het niet mogelijk een gezamenlijke toets te ontwikkelen. Bij methodiek heeft het Landelijk OpleidingsOverleg de werkgroep een nieuwe opdracht gegeven, namelijk om na inventarisatie van leerdoelen en onderwijsaanbod toetscriteria vast te stellen, waarbij de manier van toetsen opengelaten wordt. Uiteindelijk moet dit resulteren in een gemeenschappelijke kennisbasis.

Hoe nu verder?

Dit project is het startpunt om te komen tot gezamenlijke toetsing en afstemming tussen opleidingen. Er zijn ontdekkingen gedaan die kunnen bijdragen aan het verder ten uitvoer brengen van de adviezen van de commissie Bruijn. Een eerste stap die daarin gezet moet worden door de SPH-opleidingen is het verder expliciteren van de gezamenlijke BoKS. Het project waarover in dit artikel verslag wordt gedaan, kent een looptijd van slechts één studiejaar. In de praktijk blijkt die termijn meestal te kort om te komen tot één toets die door alle opleidingen wordt gebruikt. In het projectplan is niet voorzien in een ver-

Voor psychologie was een gezamenlijke itembank wel haalbaar

volg waardoor het beheren van de itembank onzeker is. Aan het Landelijk OpleidingsOverleg SPH wordt geadviseerd hier een vervolgproject aan te wijden. De 'Handreiking Gezamenlijk Toetsen' zal de kennis die in dit project is opgedaan verwerken, zodat ook andere opleidingen goed voorbereid gezamenlijk kunnen toetsen.

□ Mw. M. van den Herik M.Sc. is adviseur onderwijs bij Windesheim en als toetsdeskundige verbonden aan dit project; mw. Drs D.M. Behrend is projectleider, voorzitter examencommissie SPH, MWD, CMV en coördinator jaarstage SPH Windesheim. E-mails: m.vanden.herik@windesheim.nl; dm.behrend@windesheim.nl.

Gesignaleerd

Een Duitse rechter heeft bekend dat hij jarenlang de antwoordenboekjes van examens aan rechtenstudenten heeft verkocht, voor bedragen tot 20.000 euro. Rechter Jörg L. overhandigde de boekjes in een chic hotel in Hamburg of stuurde ze op. Ook stuurde hij soms sms'jes met de goede antwoorden naar studenten.

L. werkte sinds 2011 op het bureau dat verantwoordelijk is voor de examens voor de studies recht in Duitsland. Ook leidde hij cursussen voor studenten die al een keer voor het examen waren gezakt.

De bedragen die L. vroeg varieerden: een kandidaat moest 20.000 euro voor vier antwoordenboekjes betalen, een andere kreeg er zes voor 5000 euro. Met het geld wilde L. naar eigen zeggen de financiële positie van zijn vrouw verbeteren.

Ik weet dat ik de grootste fout van mijn leven heb gemaakt.

Rechter Jörg L. (48): "Ik ben me bewust van de schade die ik justitie heb berokkend", zei L. in een verklaring. "Ik weet dat ik de grootste fout van mijn leven heb gemaakt en dat dit niet meer goed te maken is."

Justitie kwam L. begin dit jaar op het spoor. In maart werd hij gearresteerd in een hotel in Milaan. Hij had 30.000 euro aan contanten en een pistool bij zich. Zijn proces begon vorige maand in de Noord-Duitse stad Lüneburg. L. hangt tot tien jaar gevangenisstraf boven het hoofd.

Onduidelijk is hoeveel studenten van zijn aanbieding hebben geprofiteerd. L. was aangeklaagd voor elf gevallen van omkoping, maar justitie onderzoekt voor de zekerheid de examens van 2000 afgestudeerde juristen. Van zeker vijftien van hen wordt het diploma ongeldig verklaard.

Bron: <https://nos.nl/artikel/2011971-duitse-rechter-bekent-verkoop-examens.html>